

Informácia o plnení úloh ústredného štátneho dohľadu pamiatkovej inšpekcie za 1. polrok 2010

Plánované úlohy:

- Úloha: Výkon dozornej činnosti na národných kultúrnych pamiatkach (ďalej len „NKP“) - objektoch drevenej sakrálnej architektúry so zameraním na ich aktuálny stavebno-technický stav, užívanie a potrebu investícií ako podklad pre zhodnotenie efektivity priority grantového programu Obnovme si svoj dom podľa § 5 ods. 1 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“)
- Plnenie: úloha splnená
- Úloha: Dohľad nad obnovou NKP Považský hrad (č. ÚZPF 760) podľa § 5 ods. 1 zákona
- Plnenie: úloha splnená
- Úloha: Dohľad nad obnovou NKP Topoľčiansky hrad (č. ÚZPF 234) podľa § 5 ods. 1 zákona
- Plnenie: úloha splnená čiastočne
- Úloha: Dohľad nad zabezpečením základnej ochrany NKP (č. ÚZPF 631/1-11) kaštieľa s areálom v Turčianskej Štiavničke podľa § 5 ods. 1 zákona
- Plnenie: úloha splnená
- Úloha: Dohľad nad obnovou NKP (č. ÚZPF 454, 457, 460) pútnického areálu a kostola v Marianke a zabezpečením základnej ochrany pamiatkovej zóny v Marianke podľa § 5 ods. 1 zákona
- Plnenie: úloha splnená
- Úloha : Dohľad nad obnovou NKP – organa v Rímskokatolíckom kostole sv. Michala v Skalici (č. ÚZPF 1727) podľa § 5 ods. 1 zákona
- Plnenie: úloha splnená
- Úloha: Dohľad nad archeologickým výskumom pre vedecké a dokumentačné účely v Ražňanoch podľa § 5 ods. 1 zákona
- Plnenie: úloha splnená

Mimoriadne úlohy:

- Dohľad na obnove hradu Víglaš
- Dohľad na archeologickom výskume Zvolen ESC
- Dohľad nad plnením podmienok ochrany starého organa z Dómu sv. Martina v Bratislave

Rozbor činnosti pamiatkovej inšpekcie

Výkon dozornej činnosti na NKP - objektoch drevenej sakrálnej architektúry

Ústredný štátny dohľad na objektoch drevenej sakrálnej architektúry bol zameraný na zisťovanie aktuálneho stavebno-technického stavu, užívania objektov, ich ochranu, potrebu ďalších investícií do obnovy vo všetkých NKP tohto druhu. Vzhľadom na to, že ide spolu o 42 objektov NKP (v prvom polroku sa vykonalo 31 obhliadok), úloha pokračuje aj v druhom polroku. Výsledkom ústredného štátneho dohľadu bude komplexná informácia vychádzajúca z poznatkov terénnych obhliadok, konzultácií s vlastníkami nehnuteľností, kontroly dokumentácie Krajského pamiatkového úradu (ďalej len „KPÚ“) Prešov a KPÚ Žilina, so zhodnotením efektivity grantového programu Obnovme si svoj dom, ktorého prioritou bola niekoľko rokov obnova drevenej sakrálnej architektúry.

Dohľad nad obnovou NKP Považský hrad

Ústredný štátny dohľad sa zameriaval na prípravu a realizáciu obnovy NKP Hrad v Považskom Podhradí tzv. Považský hrad a ochranu archeologických nálezov. Považský hrad je autenticky zachovanou torzálnou architektúrou, na ktorej sa najmenej posledné storočie nevykonávali žiadne nevhodné stavebné zásahy, nie sú na jeho stavebnej substancii aplikované novodobé materiály a technológie. V posledných rokoch sa prirodzená deštrukcia murív urýchľuje nepovolenou činnosťou detektoristov, ktorí po vyhľadávaní archeologických nálezov zanechávajú diery, ktorými zateká do klenieb a podzemných priestorov. Ako nová deštrukčná činnosť bolo aj na tomto hrade zaznamenané rozoberanie opracovaných kamenných článkov, čo okrem straty pamiatkových hodnôt vážne ohrozuje stabilitu murív a portálov.

Vlastníctvo nehnuteľnosti prešlo v r. 2007 na Mesto Považská Bystrica, od r. 2008 prebiehajú práce na prípravnej dokumentácii (zameranie, statické posudky s návrhom sanácie, geotechnický prieskum podložia, laserové skenovanie tektonických porúch) a pamiatkovom výskume s príspevkom grantového programu OSSD. Prostredníctvom občianskeho združenia sa zároveň vykonávajú nevyhnutné čistiace a zabezpečovacie práce, ktoré majú spomaliť deštrukciu stojacich murív. Práce sú operatívne usmerňované statikom, murovací materiál sa získava najmä zo závalov, používajú sa tradičné murovacie techniky a materiály s malým podielom cementu. Archeologický výskum na hrade zatiaľ realizovaný nie je.

Prípravovaná komplexná obnova Považského hradu je v súlade s pamiatkovým zákonom, postup zabezpečenia prípravnej dokumentácie v r. 2008-2010 ako podkladu pre vypracovanie projektovej dokumentácie je zárukou identifikácie pamiatkových hodnôt a rešpektovania princípov obnovy torzálny architektúry. Pamiatková inšpekcia odporučila sekcii kultúrneho dedičstva podporiť aj v ďalšom období žiadosť vlastníka v programe Obnovme si svoj dom.

Dohľad nad obnovou NKP Topoľčiansky hrad

Na podnet Archeologickej rady MK SR sa uskutočnil čiastkový dohľad nad zabezpečením ochrany archeologických nálezov pri obnove NKP Hradu v Podhradí tzv. Topoľčianskeho hradu. Dohľad sa realizoval len preverení dokladov z KPÚ Nitra – pracovisko v Topoľčanoch a konzultáciou so zodpovedným archeológom bez obhliadky na mieste samom.

KPÚ Nitra nariadil v zmysle svojho predchádzajúceho rozhodnutia o zámere obnovy z r. 2004 predstihový archeologický výskum s odhadnutým termínom ukončenia výskumu v septembri 2011. Podmienky vykonávania archeologického výskumu boli KPÚ Nitra určené podrobne tak, aby bol výsledok dostatočným podkladom pre vypracovanie projektovej dokumentácie. Samostatným rozhodnutím sa určili podmienky na vykonanie architektonicky- historického výskumu.

Archeologický výskum v r. 2009 vykonávala spoločnosť AA Terra Antiqua s.r.o. Rimavská Sobota, výskumná dokumentácia – ako čiastková, nebola zatiaľ posúdená odbornou-metodickou komisiou PÚ SR a nebolo k nej vydané ani stanovisko KPÚ Nitra. Vo výskumnej sezóne r. 2010 pokračuje v archeologickom výskume spoločnosť Achilles Archeology s.r.o., ktorá realizuje čiastkový archeologický výskum v interiéri a priestore kaplnky. Zmluva investora so spol. AA Terra Antiqua s.r.o. sa v r. 2010 nenaplnila, čo malo za následok ohrozenie archeologických nálezov počas vykonávania stavebných prác. Niektoré archeologické situácie na plochách archeologického výskumu AA Terra Antiqua s.r.o. ktoré súviseli so stavebnými prácami zdokumentovala Achilles Archeology s.r.o. Na záverečnej komisii archeologického výskumu sa zúčastnili aj zástupcovia Archeologickej rady MK SR.

Dohľad nad zabezpečením základnej ochrany NKP kaštieľa s areálom v Turčianskej Štiavničke

Účelom ústredného štátneho dohľadu NKP kaštieľa s areálom v Turčianskej Štiavničke bolo zistiť ako je zabezpečená základná ochrana národnej kultúrnej pamiatky a perspektívy jej obnovy a využitia. Súčasťou dohľadu bolo aj konanie orgánov na ochranu pamiatkového fondu a plnenie opatrení uložených rozhodnutiami KPÚ Žilina.

Súčasný vlastníka kaštieľa s areálom získal nehnuteľnosti kúpou v marci 2007 ako dlhodobo nevyužívané a neudržiavané.

Od času pozastavenia radikálnej prestavby kaštieľa, ktorá začala začiatkom 80-tych rokov 20. storočia objekt chátra, jeho základná ochrana podľa § 27 pamiatkového zákona nie je zabezpečená. Objekt je v súčasnosti v strave hrubej stavby. Strecha je po nedokončenej obnove pokrytá čiastočne medenými šablónami, v časti je strecha prekrytá provizórne lepenkou, čo zabezpečil až súčasný vlastníka po kúpe objektu. Odvedenie zrážkových vôd zo strechy nie je zabezpečené, kompletne chýbajú zvislé zvody, vodorovné zvody sú na viacerých miestach poškodené, zrážkové vody stekajú

voľne na fasádne omietky a podtekajú pod základové konštrukcie. Fasády z 19. storočia sú poškodzované premáčaním, v niektorých častiach sú ohrozené aj staršie omietkové vrstvy, ktoré môžu mať pamiatkovú hodnotu a sú nositeľom informácií o pôvodnej úprave objektu. Pri chýbajúcich omietkach je zrážkovou vodou poškodzované aj murivo. Zrážková voda ohrozuje aj zachovalé plastické detaily omietok a výzdoby, rímasy, záklenky, rizalit, šambrány, hlavice so stípkami, kamenný erb. Murivo je v soklových častiach zavlhnuté, omietky sú deštruované až do výšky rímasy nad prízemím. V kaštieli boli odstránené všetky prvky interiéru, interiérové omietky boli odstránené celoplošne s výnimkou omietok v kaplnke a v náročnej veži. Pôvodné nášľapné vrstvy podláh chýbajú v celom objekte, nové betónové podlahy majú pripravené kanály na rozvod médií.

Klenby nad prízemím v hlavnom objekte nevykazujú statické poruchy, stropy nad prvým poschodím boli nahradené keramickými. Ohrozené sú najmä klenby nad arkádovou chodbou. Arkády sú čiastočne staticky stabilizované výdrevami, severozápadné nárožie arkádovej chodby je deštruované. Výplne otvorov (prevažne z poslednej nedokončenej rekonštrukcie) sú čiastočne poškodené, niektoré chýbajú úplne. Balustrády zábradlia schodiska sa nezachovali, v exteriéri je niekoľko kamenných fragmentov (pravdepodobne ostiení okien a balustrády), ktoré môžu slúžiť ako vzor pri rekonštrukcii. V átriu je novodobá kovová konštrukcia pôvodne určená na využitie a zakrytie nádvorja.

Samostatne stojaca budova oranžérie, v súčasnosti bez využitia, je v stabilizovanom stave. Strecha a strešné žľaby sú funkčné. Výplne otvorov – jednoduché zasklenie sklenenými tabuľkami v kovových rámoch, sú poškodené vandalizmom. Omietky sú obnovené, v soklových častiach zavlhnuté hlavne zo zadnej strany.

Park je v dobrom stave, pravidelne ošetrovaný. Vlastník zabezpečil vyčistenie vodných nádrží, vodného systému a ich pravidelnú údržbu. Problémom je odborné ošetrenie vzácneho solitérneho čierneho duba, ktoré vlastník nevykonal napriek rozhodnutiu KPÚ Žilina v určenej lehote. Z fontány je zachovaná len novodobá betónová nádrž, vzhľadom na to, že nie je známy jej pôvodný vzhľad, Komisia PÚ SR pre posudzovanie pamiatkového fondu rozhodla o zrušení jej vyhlásenia. Rozárium, altánok a aleja nie sú v teréne identifikované, zanikli bez zdokumentovania a bude zrušené ich vyhlásenie.

V rámci obhliadky sa vyjadril zástupca vlastníkov, že opatrenia, ktoré spoločnosť realizovala na zabezpečenie ochrany kaštieľa a skleníka po usmernení KPÚ Žilina sú vzhľadom na finančnú krízu ukončené. V obnove zatiaľ spoločnosť nebude pokračovať, naďalej však bude udržiavať park a vodný systém, ktoré sú prístupné aj obyvateľom obce. Od zámeru vybudovať v kaštieli ubytovacie a stravovacie zariadenie spoločnosť neustúpila, projekt, na ktorý bolo vydané stavebné povolenie však bude modifikovať na vlastné potreby.

Napriek opatreniam, ktoré vlastník – spoločnosť DOZORING PLUS realizovala na objektoch NKP kaštieľa s areálom v Turčianskej Štiavničke konštatujeme, že nie je zabezpečená základná ochrana objektu kaštieľa. Je nevyhnutné odstrániť príčiny zhoršovania technického stavu omietok a murív kaštieľa spôsobených zavíhaním – v zmysle opatrení uložených KPÚ Žilina sfunkčniť odvedenie zrážkových vôd od fasád a základov stavby. Z ústredného štátneho dohľadu boli uložené opatrenia KPÚ Žilina a PÚ SR na odstránenie zistených nedostatkov ako aj výzvy vlastníkovi.

Dohľad nad obnovou NKP pútnického areálu a kostola v Marianke a zabezpečením základnej ochrany pamiatkovej zóny v Marianke

Previerkou stavu pamiatkového fondu a jeho ochrany v Pamiatkovej zóne Marianka vyhlásenej v r. 1994 sa zistilo, že väčšinový vlastník areálu Rímskokatolícka cirkev, farský úrad Marianka a Kongregácia bratov tešiteľov z Gethseman zabezpečuje postupnú obnovu všetkých objektov NKP na profesionálnej úrovni. Obec pripravuje obnovu verejných priestorov. Pamiatková zóna (ďalej len „PZ“) má vypracované Zásady ochrany pamiatkového územia, ochranné pásmo vyhlásené nie je.

Kláštor paulínov pozostáva z objektu kláštora, kostola Narodenia P. Márie, kaplnky sv. Anny a sôch sv. Jána Nepomuckého a Pavla Pustovníka. Kláštor je po obnove a je využívaný pre potreby kongregácie a vojenského ordinariátu. Kostol má obnovené fasády, v jeho interiéru v súčasnosti prebiehajú práce spojené s hydroizoláciou a postupným vysúšaním stavebných konštrukcií, s výmenou dlažby, s postupnou reštaurátorskou obnovou výzdoby stien, klenieb, organu a mobiliáru. Kaplnka je v uspokojivom stave, murivá a omietky sú však zavlhnuté a vyžadujú obnovu. Stĺp so sochou sv. Jána Nepomuckého je pripravený na reštaurovanie. Potrebné reštaurátorské výskumy, návrh na reštaurovanie a statický posudok sú spracované, sochy alegórií sú demontované a deponované v ateliéri VŠVU. Socha sv. Pavla Pustovníka sa v súčasnosti reštauruje.

Súbor Mariánskych kaplniek pozostávajúci zo šiestich kaplniek bol v rámci prípravy obnovy podrobený pamiatkovému a reštaurátorskému výskumu. V súčasnosti boli skončené stavebné práce na všetkých kaplnkách vrátane hydroizolácie, ich vysušenie bude prebiehať postupne. Pred dokončením sú skončené reštaurátorské práce vnútornej plastickej a maliarskej výzdoby a architektonických detailov.

Kaplnka svätej studne má spracovanú kompletnú prípravnú dokumentáciu a čiastkové projekty sanácie vlhkosti a rekonštrukcie krovu. Voľne stojace sochy sv. Antona Pustovníka a Pavla Pustovníka sú betónovými kópiami originálov z niekdajšieho hlavného oltára v kostole a vyžadujú si priebežnú údržbu.

Verejné priestory a zeleň v rámci pútnického areálu cirkev priebežne udržiava. V r. 2009 r. k. farský úrad z prostriedkov obce zabezpečil osadenie nového verejného osvetlenia a vytvorenie parkovísk. Prostredie poškodzuje drevený objekt predajných stánkov. Stav zvyšných verejných priestorov chráneného územia PZ Marianka nie je uspokojivý. Tieto vyžadujú revitalizáciu povrchov, komunikácií, zelene, drobnej architektúry, uličného mobiliáru a funkčného využitia. Obec si akútnosť riešenia obnovy verejných priestorov uvedomuje a v r. 2009 zabezpečila spracovanie projektu na stavebné povolenie s ktorým sa uchádza o financovanie realizácie z prostriedkov štrukturálnych fondov EÚ.

V rámci previerky boli preskúmané všetky spisy agendy KPÚ Bratislava k PZ Marianka za obdobie rokov 2005 – 2010. V konaní KPÚ Bratislava neboli zistené žiadne nedostatky. Prebiehajúce práce boli zo strany KPÚ Bratislava priebežne dohliadané. Výsledky reštaurátorských výskumov, sanačných a reštaurátorských prác, ktoré boli podporené v rámci programu MK SR Obnovme si svoj dom, KPÚ Bratislava vyhodnotil pozitívne.

Pamiatková inšpekcia odporučila sekcii kultúrneho dedičstva, aby ďalší priebeh obnovy sakrálnych objektov tohto najstaršieho a významného pútnického areálu bol naďalej podporovaný v rámci možností grantového programu Obnovme si svoj dom.

Dohľad nad obnovou NKP organa v Rímskokatolíckom kostole sv. Michala v Skalici

Dohľad bol zameraný na fyzickú identifikáciu hnutelných NKP evidovaných vo farskom kostole sv. Michala archanjela v Skalici a na fare.

Ústredný zoznam pamiatkového fondu eviduje 30 hnutelných NKP rozpísaných na 69 predmetov. Zástupcovia vlastníka v rámci dohľadu prezentovali všetky evidované predmety okrem strieborného kalicha z konca 17. stor., ktorý je v databáze evidovaný od r. 1989 ako strata. Bohato zdobené oltáre, pochádzajúce zo 17. stor., i závesný obraz Prepad protestantov vyžadujú odborné reštaurátorské ošetrenie, alebo úplné reštaurovanie. Kovové liturgické predmety - kalichy, monštrancia, cibórium a zvončeky sú deponované na fare a uložené v osobitnej miestnosti, sú v dobrom alebo uspokojivom stave. Objekt fary okrem bežnej ochrany nedisponuje osobitným zabezpečovacím zariadením.

Organ bol v r. 2009 komplexne reštaurovaný, výsledok reštaurovania je v súlade so všetkými stanovenými podmienkami KPÚ Trnava.

Na fare sa nachádzajú ďalšie dobové liturgické predmety a drevené plastiky sv. Imricha, sv. Alojza Gonzága, sv. Jána Krstiteľa a sv. Jána Evanjelistu zo začiatku 18. stor., ktorých kvalita je porovnateľná s vyhlásenými NKP. Opatrenia z vykonaného dohľadu smerovali k archivovaniu dokumentácie nástrojovej časti organa, návrhu na vyhlásenie historických liturgických predmetov a sôch, odporúčaní zabezpečiť objekt fary s využitím možnosti žiadať na tento účel štátnu dotáciu.

Dohľad nad archeologickým výskumom pre vedecké a dokumentačné účely v Ražňanoch

Ústredný štátny dohľad sa vykonal na podnet Archeologickej rady MK SR s cieľom zistiť, či boli splnené základné podmienky vykonávania archeologického výskumu pre vedecké a dokumentačné účely.

Výskum pre vedecké a dokumentačné účely realizoval PÚ SR ako právnická osoba oprávnená na vykonávanie archeologického výskumu podľa § 36 ods. 2 zákona v spolupráci s Filozofickou fakultou Prešovskej univerzity v Prešove (ďalej len „FF PU v Prešove“). Archeologický výskum v Ražňanoch, sa realizoval v rámci Dohody uzatvorenej medzi PÚ SR, Intytutom Archeologii UJ v Krakowe a FF PU v Prešove, ktorá sa vzťahovala na spoločný archeologický výskum pre vedecko-výskumné účely v rokoch 2009 a 2010 vo viacerých lokalitách. Koordinátormi výskumu boli dodatkom určení za PÚ SR PhDr. Anton Karabinoš a za FF PU v Prešove Doc. PhDr. Marián Vízdal, CSc. – obaja bez osobitnej odbornej spôsobilosti na vykonávanie archeologického výskumu.

Dohodu o realizácii terénnych archeologických prác v kat. území Ražňany poloha Farské uzatvorila s vlastníkom pozemku Rímskokatolíckou cirkvou - Rímskokatolíckym farským úradom v Ražňanoch FF PU v Prešove. Podľa § 39 ods. 1 zákona dohodu s vlastníkom nehnuteľnosti na ktorej sa má pamiatkový výskum vykonať uzatvorí oprávnená právnická osoba – v prípade archeologického výskumu v Ražňanoch to mal byť PÚ SR .

Archeologický výskum pre vedecké a dokumentačné účely sa realizoval na základe rozhodnutia KPÚ Prešov. V rozhodnutí KPÚ Prešov určil za realizátora archeologického výskumu PÚ SR a Prešovskú univerzitu v Prešove na základe ich vzájomnej dohody.

KPÚ Prešov vykonal počas archeologického výskumu opakovane pamiatkový dohľad, na záverečnej komisii archeologického výskumu sa zúčastnili aj zástupcovia archeologickej rady MK SR a Archeologického ústavu SAV-VPS Košice. Výhrady archeologickej rady sa viazali na začatie archeologického výskumu pred vydaním rozhodnutia KPÚ Prešov, pravdepodobne aj bez účasti osoby s osobitnou odbornou spôsobilosťou. Terénna časť výskumu bola podľa oznámenia FF PU v Prešove ukončená 30.9.2009.

Pamiatková inšpekcia konštatovala, že zákonné podmienky na vykonávanie archeologického výskumu pre vedecké a dokumentačné účely neboli v prípade preverovaného archeologického výskumu v Ražňanoch dodržané. Vzhľadom na to, že výskumná dokumentácia bola spracovaná na požadovanej úrovni, boli dodržané odporúčania členov záverečnej odbornej komisie vo veci ukončenia výskumných prác a doplnenia zamerania náleziska, nebolo potrebné v konkrétnej veci prijať žiadne opatrenia. Pamiatkovému úradu SR sme uložili, aby pri vedeckých a výskumných projektoch s inými subjektmi postupoval tak, aby s prevzatím garancie za zákonné vykonávanie výskumných prác personálne zabezpečil účasť osoby s osobitnou odbornou spôsobilosťou počas celého vykonávania prác.

Mimoriadne úlohy

Dohľad na obnove hradu Vígľaš

Ústredný štátny dohľad so zameraním na prípravu a realizáciu obnovy NKP Hrad Vígľaš vo Vígľaši sa uskutočnil na podnet Archeologickej rady MK SR prieskumom spisovej agendy, archívnych dokumentov, obhliadkou NKP hrad a konzultáciami s kompetentnými zástupcami KPÚ Banská Bystrica a realizátormi pamiatkových výskumov.

Od r. 2008 sa novým vlastníkom NKP hrad stala spoločnosť ZÁMOK VÍGLAŠ, s. r. o., ktorá na prípravu rekonštrukcie a adaptácie získala v r. 2009 príspevok z Európskeho fondu na podporu regionálneho rozvoja EÚ, pričom ukončenie projektu je určené na 31. 10. 2012.

KPÚ BB v rámci prípravy obnovy a adaptácie NKP hrad na štvorhviezdičkový hotel kongresového typu prijal metódu úplnej stavebnej rekonštrukcie súčasnej zrúcaniny. Podľa tejto metódy bola realizovaná obnova vstupnej veže opevnenia v r. 2001. Táto však bola predmetom zásadnej kritiky zo strany hradologickej sekcie regionálnej pamiatkovej komisie v r. 2002, ktorá ju vo vzťahu k stavu NKP vyhodnotila ako neprijateľnú (značný úbytok originálu vyžadujúci rozsiahle dopĺňanie, nedostatočné podklady pre rekonštrukciu).

KPÚ BB odsúhlasil projekt na stavebné povolenie, pričom z podmienok a pripomienok, ktoré zahrnul do záväzného stanoviska vyplýva, že zostali nevyriešené:

- základné otázky zachovania a ochrany pamiatkových hodnôt historických konštrukcií NKP hradu, jeho sanácie a obnovy (statické zabezpečenie, odvlhčenie a odvetranie konštrukcií), resp. obsahuje vyslovene neprijateľné riešenia (spevňujúce železobetónové konštrukcie, cementové spojovacie malty na domurovanie historických konštrukcií, zateplenie všetkých fasádnych konštrukcií, zjednocujúce silikónové omietky...),
- spôsob prepojenia nových konštrukcií s historickými,
- koordináciu prípravy obnovy s projektovou prípravou a predpísanými pamiatkovými výskumami a inými prieskumami.

Odsúhlasenie PD na stavebné povolenie, ktorá nevyriešila základné podmienky zachovania pamiatkových hodnôt a obnovy NKP hrad, pričom všetky nedostatky a otvorené otázky budú odstránené a riešené následne v rámci realizačnej dokumentácie súbežne s prebiehajúcimi pamiatkovými výskumami pamiatková inšpekcia považuje za vážne pochybenie v konaní KPÚ BB.

K problematike archeologického výskumu zaujal stanovisko predseda Archeologickej rady MK SR, pričom spôsob, akým bol predstihový archeologický výskum v rozhodnutí stanovený, označil za neprimeraný, pretože v danej podobe a rozsahu nemohol identifikovať skryté hodnoty pamiatky, ani poskytnúť primerané podklady pre realizáciu jej obnovy. Realizovať významu a rozsahu pamiatky

primeraný a dostatočne kvalitný záchranný plošný archeologický výskum počas prebiehajúcich stavebných prác považuje za veľmi náročné. Akákoľvek iná forma archeologického výskumu povedie k ďalšej devastácii archeologických hodnôt pamiatky. Súčasný stav z pohľadu archeologického výskumu pokladá za neštandardný a kritický, pretože vinou chybných rozhodnutí sú priebeh i kvalita archeologického výskumu podriadené postupu stavebných prác.

Vzhľadom na stanovisko KPÚ Banská Bystrica k záverom dohľadu sa uzatvoril záznam s rozporom. Riaditeľ KPÚ Banská Bystrica vo svojom stanovisku uviedol, že základné otázky zachovania a ochrany pamiatkových hodnôt historických konštrukcií NKP rieši samostatná časť PD pre stavebné povolenie, ktorá bola vypracovaná, pripomienkovaná a menená v 3 variantoch po vydaní stavebného povolenia. Tiež zdôraznil, že za štandardný postup smerujúci k záchrane pamiatky považuje axiologický prístup zvolený KPÚ Banská Bystrica. Pamiatková inšpekcia vzala na vedomie, že KPÚ Banská Bystrica zabezpečuje na stavbe permanentný pamiatkový dohľad kolektívom metodikov s odbornou praxou a skúsenosťami. Voľba uvedeného postupu je plne v kompetencii a v zodpovednosti KPÚ Banská Bystrica.

Pochybnosti pamiatkovej inšpekcie o správnosti postupu KPÚ Banská Bystrica v rámci posudzovania a odsúhlasovania prípravnej a projektovej dokumentácie obnovy - rekonštrukcie hradnej zrúcaniny sa nemenia. Štandardný postup v prípade obnovy podmienenej pamiatkovými výskumami upravujú príslušné ustanovenia pamiatkového zákona - § 32 ods.10, § 39 ods. 8, v zmysle ktorých pamiatkové výskumy slúžia ako podklad na určenie metodiky obnovy a spracovanie projektovej dokumentácie. Vzhľadom na stav zrúcaniny a nemožnosť jej doskúmania z hľadiska architektonicko-historického, umelecko-historického a archeologického by bolo štandardným postupom zo strany KPÚ Banská Bystrica požadovať spracovanie projektovej dokumentácie vyčistenia zrúcaniny a jej statickej stabilizácie, následne vykonanie potrebných pamiatkových výskumov, určenie metodiky obnovy a podmienok pre projektovú dokumentáciu jej komplexnej obnovy – rekonštrukcie. Odsúhlasenie projektovej dokumentácie pre stavebné povolenie (predpokladáme, že z dôvodu časovej tiesne), ktorá na jednej strane rieši základné otázky rekonštrukcie hradného komplexu – výšky murív, podláh, tvary a výšky striech, dispozície a na druhej strane necháva viaceré otázky ochrany a prezentácie pamiatkových hodnôt otvorené až po spracovanie realizačnej dokumentácie, nie je štandardné a obsahuje viaceré riziká. Vzhľadom na čas určený na realizáciu celého projektu považuje pamiatková inšpekcia za mimoriadne vysoké aj riziká efektívnej realizácie obnovy.

Záznam sme postúpili PÚ SR pre využitie a odporúčili sme KPÚ Banská Bystrica priebeh obnovy a zásadné metodické postupy vyplývajúce z priebežného pamiatkového výskumu prezentovať a konzultovať s príslušnými sekciami odbornou-metodickej komisie PÚ SR. Zároveň sme uložili KPÚ Banská Bystrica, aby prijal opatrenia podľa § 27 pamiatkového zákona na základnú ochranu tých častí NKP, ktoré nie sú predmetom obnovy v rámci projektu Rekonštrukcia zámku Víglaš.

Dohľad na archeologickom výskume Zvolen ESC

Ústredný štátny dohľad sa vykonal na podnet Archeologickej rady MK SR s cieľom preveriť postup KPÚ Banská Bystrica, investora stavby Europa Shopping Centrum vo Zvolene a realizátora archeologických prác v druhej etape archeologického výskumu po zastavení stavebných prác v máji 2009. Dohľad sa vykonal na KPÚ Banská Bystrica kontrolou dokumentácie súvisiacej s výkonom štátnej správy a realizovaným archeologickým výskumom. Vzhľadom na to, že v čase dohľadu 19. apríla 2010 boli archeologické práce ukončené, nebol dohľad vykonaný na mieste stavby.

Prvú etapu archeologického výskumu na základe rozhodnutí KPÚ Banská Bystrica z r. 2007 a 2008 realizovala spol. Ithaka v septembri – októbri 2008. Zápisom z odovzdania 1. etapy archeologického výskumu 16.10.2008 za účasti riaditeľa KPÚ Banská Bystrica a archeológa KPÚ Banská Bystrica sa konštatovalo, že archeologický výskum prebehol v súlade s rozhodnutím a na základe zistení v ďalšej etape je nutné pokračovať v archeologickom výskume.

25.5.2009 začal investor stavby VAV Invest s.r.o. opätovné výkopové práce, bez zabezpečenia archeologického výskumu, stavba bola následne zastavená KPÚ Banská Bystrica 26.5.2009, dovtedy realizátor stavebných prác poškodil archeologické nálezisko s nehnuteľnými archeologickými nálezmi z obdobia stredoveku a včasného novoveku. KPÚ Banská Bystrica vydal rozhodnutie o okamžitom zastavení prác a následne bola investorovi uložená pokuta.

Druhú etapu archeologického výskumu realizovala Filozofická fakulta UK Bratislava, ktorá v súlade s rozhodnutím KPÚ Banská Bystrica prezentovala opakovane postup výskumu odbornej komisii. Záverečná komisia archeologického výskumu 15.3.2010 konštatovala, že výskum splnil požiadavky kladené odbornou komisiou. Komisia tiež odporučila zachovať hmotu bastiónu

a prezentovať ju spolu s priebehom mestského opevnenia v rámci novej zástavby. Na záverečnej komisii sa zúčastnili aj zástupcovia AR MK SR. Projekt na zachovanie a prezentovanie bastiónu zatiaľ investor na KPÚ Banská Bystrica nepredložil. Z dohľadu nebolo potrebné prijať žiadne opatrenia a odporúčania.

Dohľad nad plnením podmienok ochrany starého organa z Dómu sv. Martina v Bratislave

Dohľad sa uskutočnil súbežne s dohľadom KPÚ Bratislava, pričom sa zistilo, že vlastníak skladuje rozobratý organ vo vyhovujúcich, bezpečných podmienkach a pripravuje jeho reštaurovanie a premiestnenie do kostola v Žiline – Vlčinciach. Zámerom dohľadu bolo navrhnúť vlastníakovi ako možný spôsob ochrany a prezentácie historického organa jeho umiestnenie v niektorom z hradných múzeí.

V Bratislave 30. júla 2010